

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เรียกว่ายุคโลกาภิวัตน์ บุคคลจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองเพื่อที่จะมีชีวิตอยู่อย่างสงบสุข และสามารถพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าได้ ยุทธศาสตร์ที่ประเทศไทยนำมาใช้ ได้แก่ การปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้รักที่จะเรียนรู้ มีความสุขในการเรียนรู้ มีปัญญา มีความคิด สามารถแก้ปัญหา และเลือกสิ่งที่ดีมีคุณค่าให้กับตนเองและสังคม การพัฒนาคนยังเป็นจุดเน้นของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ด้วยโดยเชื่อว่าคนเป็นปัจจัยพื้นฐาน สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้และฝึกอบรม ยิ่งระดับสูงมากเท่าใด ยิ่งเกิดพลังอำนาจในการพัฒนาประเทศให้ยืนหยัดต่อสู้อย่างสมศักดิ์ศรีในประชาคม โลกได้มากขึ้น เท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539, หน้า 12)

สถานศึกษาเป็นองค์กรหนึ่งในสังคมมีภารกิจในการให้การศึกษา อบรมแก่เด็ก เยาวชน และบุคคลทั่วไปของสังคมหรือชุมชนที่มาขอรับบริการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ เพื่อพัฒนา เด็กนักเรียน (เยาวชน) ให้เป็นคนที่มีคุณภาพและมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และมีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” จะเห็นได้ว่า ภารกิจของสถานศึกษานั้น มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น ผู้นำหรือผู้บริหาร สถานศึกษาจึงต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2547, หน้า 8)

การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากสังคมไทยอยู่ภายใต้ สังคมโลก เมื่อประเทศหนึ่ง ถึงแม้จะอยู่ห่างไกลเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นมา ย่อมกระทบกระเทือน สังคมไทยไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาติที่เป็นผู้นำในสังคมโลก เมื่อคิดเมื่อทำอะไรก็ต้องกระทบ ถึงประเทศอื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น จุดเริ่มต้นในการปฏิรูปการศึกษายุคใหม่ของแต่ละประเทศ จะไม่เหมือนกัน สหรัฐอเมริกาปฏิรูปการศึกษายุคใหม่เมื่อประมาณ 40 กว่าปีก่อน เมื่อพบว่า สหภาพโซเวียตสามารถส่งดาวเทียมขึ้นไปโคจรในห้วงอวกาศได้ ประเทศไทยปฏิรูปการศึกษา ยุคใหม่เมื่อเกิดการขัดแย้งทางสังคมและการเมืองเมื่อเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และ

ปฏิรูปเรื่อย ๆ มาเป็นระลอก ๆ ส่วนประเทศอื่น ๆ ก็มีจุดเริ่มแห่งการปฏิรูปการศึกษายุคใหม่ต่าง ๆ กันไป โดยสรุปแล้ว การปฏิรูปการศึกษาในความหมายที่เข้าใจกันอยู่ในปัจจุบันเป็นกระแสโลกาภิวัตน์ คือเป็นไปทั่วโลก เกิดขึ้นเนื่องจากการปฏิวัติทางบริหารการศึกษาในระดับโลกหลายประการ นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองในสหภาพโซเวียต การเปลี่ยนแปลงการบริหารเศรษฐกิจใหม่ ในสหราชอาณาจักร และการปฏิวัติระบบเทคโนโลยี (อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ, 2545, หน้า 272)

การศึกษาคือความเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวเพื่อให้ชีวิตอยู่รอด หรือที่เรียกว่า “การพัฒนา” “การปฏิวัติ” หรือ “การปฏิรูป” ดังนั้น การบริหารการศึกษาจึงต้องเป็นไปเพื่อการนั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ความจริงในเชิงประวัติการบริหารองค์กรเป็นเครื่องยืนยันว่าการศึกษาคือการปรับตัว เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารยุคต้น ๆ ได้รับการสืบทอดมาจนถึงยุคปัจจุบัน เรียกว่า เป็นยุคการบริหารเพื่อการแข่งขันเพื่อได้ลูกค้า (Competitive Advantage) เป็นยุคที่หน่วยงาน จะต้องแสวงหาจุดขายที่หน่วยงานอื่นจะลอกเลียนแบบไม่ได้ เป็นการเน้นจุดเด่นของหน่วยงานจาก ภายในแต่ในยุคแห่งการแข่งขันเป็นยุคที่จะต้องคิดว่า “ทำอะไรจึงจะทำให้ดีกว่าคู่แข่งได้” ในยุคแห่งการแข่งขัน ผู้นำหน่วยงานจะต้องมีภาวะผู้นำ ที่รู้จักเทคนิคการแข่งขันอย่างเป็นเลิศ จึงจะพาหน่วยงานไปรอด คือจะต้องทำให้ดีกว่าคู่แข่ง หน่วยงานที่เน้นการทำงานให้ดีกว่า คู่แข่งจะมองหา “จุดขายที่ยั่งยืน” อันเป็นยุทธศาสตร์เพื่อไม่ให้คู่แข่งสามารถลอกเลียนแบบได้ จากการวิเคราะห์หน่วยงานที่ดำเนินงานประสบความสำเร็จสูงสุด พบว่า “จุดขาย” ของหน่วยงาน ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สุด หรือการเป็นหน่วยงานที่ขยายตัวและเติบโต อย่างรวดเร็วที่สุด แต่จุดขายของหน่วยงานเหล่านั้นกลับอยู่ที่ระบบ “การบริหารทรัพยากรมนุษย์” โดยสรุปจุดขายหรือศักยภาพของหน่วยงานอยู่ที่คนในหน่วยงาน รองลงมาคือระบบงาน ผู้นำจะต้อง เข้าใจจุดนี้จึงจะพาหน่วยงานไปรอดได้ เมื่อเป็นดังนี้จึงเห็นได้ว่า ผู้นำทางการศึกษา หรือในที่นี้ เรียกว่า “ผู้บริหารสถานศึกษา” เป็นผู้มีความสามารถที่สุดในกระบวนการบริหารการศึกษาและ กระบวนการปฏิรูปการศึกษา จึงควรพัฒนาให้ได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวโน้มน ทางการบริหารการศึกษา (อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ, 2545, หน้า 273-274)

อนึ่งปัจจุบันแนวโน้มในการบริหารสถานศึกษาจะเป็นแบบกระจายอำนาจ หรือใช้ สถานศึกษาเป็นหลัก (School-Based Management: SBM) จะเป็นแบบการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management: TQM) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษา จึงมี ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นนักพัฒนาองค์กรที่มีจิตใจที่มุ่งสร้างองค์กร ที่ลดการพึ่งพาระบบราชการ สามารถนำองค์กรให้รอดได้ด้วยทีมงาน มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการบริหารระดับมืออาชีพ (Professional School Administrator) มุ่งคุณภาพ มุ่งการแข่งขัน เพื่อสนองความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) และมุ่งอนาคต ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่ามี

ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาผู้บริหารให้เป็นนักพัฒนาองค์กรเพื่อการปฏิรูปการศึกษา การพัฒนาผู้บริหารการศึกษาให้เป็นนักพัฒนาองค์กร เพื่อการปฏิรูปการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในยุคการแข่งขัน เช่นในปัจจุบันเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสามารถนำองค์กร ให้อยู่รอดโดยการพึ่งพิงงบประมาณของรัฐที่น้อยลง เนื่องจากจะต้องมุ่งที่การประหยัดและใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ทั้งคน ทั้งเงิน ทั้งเวลา ทั้งทรัพยากรอื่น ๆ ต้องรู้จักทำมาหากินและมุ่งออกไปทางสร้างรายได้ ไม่ตัดโอกาสของคนยากจนแม้กระนั้นก็ตามแม้ตัวผู้บริหารประหยัดแล้ว ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็ยังไม่ถือว่าเป็นผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จและเป็นนักพัฒนาองค์กร ผู้ทรงประสิทธิภาพ คือผู้ที่สามารถทำให้ลูกน้องบังเกิด ความตระหนัก และอุปนิสัยในการทำงานที่ประหยัดเวลา ประหยัดทรัพยากร มุ่งคุณภาพ และ ประสิทธิภาพเท่านั้น และนี่คือเส้นทางแห่งการเป็นนักพัฒนาองค์กรเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ที่แท้จริง (อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ, 2545, หน้า 277-279)

องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษา คือ การบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การกำหนดนโยบาย กลยุทธ์การวางแผน การควบคุม การปฏิบัติงาน การติดตามประเมินผลโครงการต่าง ๆ ในทางปฏิบัติสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องการเพื่อให้ปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว คือการมีข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องเป็นปัจจุบัน การที่กำลังคนของประเทศจะได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวได้เพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ แต่การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่ดี ดังนั้นการวางแผนการศึกษาต้องอาศัยการพิจารณาและการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง คือระบบสารสนเทศทางการศึกษา (สิริพร บุญญานันต์, 2538, หน้า 18) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ที่มักเรียกว่า ไอที (IT) มีความจำเป็นต่อการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่งเพราะเน้นถึงการจัดการในกระบวนการดำเนินงานสารสนเทศในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การเสาะแสวงหา การวิเคราะห์ การจัดเก็บ การจัดการ และการเผยแพร่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพความถูกต้องแม่นยำและความรวดเร็วต่อการนำมาใช้ประโยชน์ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 10 ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลและสารสนเทศ โดยให้หน่วยงานทางการศึกษานับสนุนให้มีการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการวางแผนพัฒนาการศึกษา และการจัดการศึกษาให้เป็นระบบที่มีรูปแบบ และมาตรฐานเดียวกัน ทั้งส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนในทุกระดับ

ประกอบกับคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ประกาศใช้ “นโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ” โดยมีสาระสำคัญที่เป็นเสาหลักในการพัฒนา 3 ประการ คือ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศแห่งชาติ

(National Information Infrastructure: NII) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development: HRD) พัฒนาระบบสารสนเทศและปรับปรุงบทบาทภาครัฐเพื่อการบริการที่ดีขึ้นรวมทั้งสร้างรากฐานสารสนเทศที่แข็งแกร่ง (IT for Good Governance) นโยบาย IT-2000 ได้จัดทำข้อเสนอแนะทางด้านนโยบายดำเนินโครงการระบบสารสนเทศโรงเรียน โดยกำหนดเป้าหมายเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ต่อนักเรียน 1: 40 และ 1: 80 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาและประถมศึกษาตามลำดับ จัดสรรงบประมาณประจำปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็น ต่อเชื่อมมหาวิทยาลัย วิทยาลัย และ โรงเรียนทุกแห่งเข้ากับเครือข่ายระบบอินเทอร์เน็ต

จากรายงานผลการประเมินนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศ IT-2000 พบว่าสัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ของนโยบายได้ระดับหนึ่ง ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติจึงได้จัดทำนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศระยะที่ 2 โดยกำหนดนโยบายไว้ 10 ปี คือในระหว่างปี พ.ศ. 2544 ถึงปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2001-ค.ศ. 2010) เรียกสั้น ๆ ว่า IT-2010 โดยมีแนวคิดพื้นฐานตระหนักถึงบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศในฐานะเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนสามารถแข่งขันได้ในเวทีสากลเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี องค์ประกอบของ IT-2010 มี 3 ประการ คือ ส่งเสริมให้มีความรู้ในกระบวนการเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมการเสริมสร้างทรัพยากรที่มีความรู้เป็นพื้นฐานสำคัญ ลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศและส่งเสริมอุตสาหกรรมสารสนเทศ จากวิสัยทัศน์ของ IT-2010 ในการนำประเทศไทยไปสู่สังคมและเศรษฐกิจแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ เป็นการมุ่งเน้นให้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามา มีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนาส่วนต่าง ๆ เช่น การสร้างทรัพยากรมนุษย์ การส่งเสริมนวัตกรรม ส่งเสริมให้สังคมมีความเข้มแข็งบนพื้นฐานของทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและนวัตกรรมในสังคมที่เอื้อต่อภูมิปัญญา ตลอดจนการสร้างสรรค์ที่มีความยั่งยืน (กษิติธร ภูภราดัย, 2544, หน้า 1-7)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดทิศทางและนโยบายการศึกษา การพัฒนาระบบการศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเข้าใจและเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีเป็นอันดับแรก ผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายการศึกษา หลักสูตรการศึกษา และต้องส่งเสริมให้บุคลากรมีการเรียนรู้ในส่วนของเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มขึ้นและจัดให้มีส่วนสนับสนุนการศึกษาเพื่อลดภาระของผู้สอนให้น้อยลงจะได้มีเวลาสำหรับสร้างองค์ความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น (ยีน ภูววรรณ และสมชาย นำประเสริฐชัย, 2546, หน้า 137-138) ซึ่งพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษายังมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศน้อยมากซึ่งเป็นประเด็นปัญหาในการบริหารสถานศึกษา

เมื่อศึกษาในประเด็นการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การอาชีวศึกษาซึ่งจัดดำเนินการฝึกอบรมโดยสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษานั้น จากการสังเคราะห์หลักสูตรพัฒนาผู้บริหารที่มีอยู่ขณะนี้ยังไม่พบหลักสูตรการฝึกอบรมระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเลย

ดังนั้นจากประเด็นความสำคัญและความต้องการจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาโดยสร้างหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น และดำเนินการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยคิดว่าผลของการวิจัยจะใช้เป็นพื้นฐานและแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นรากฐานสำคัญในการสนับสนุนให้การจัดการอาชีวศึกษาเจริญก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการที่พัฒนาขึ้นจากสถานการณ์ฝึกอบรมจริง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

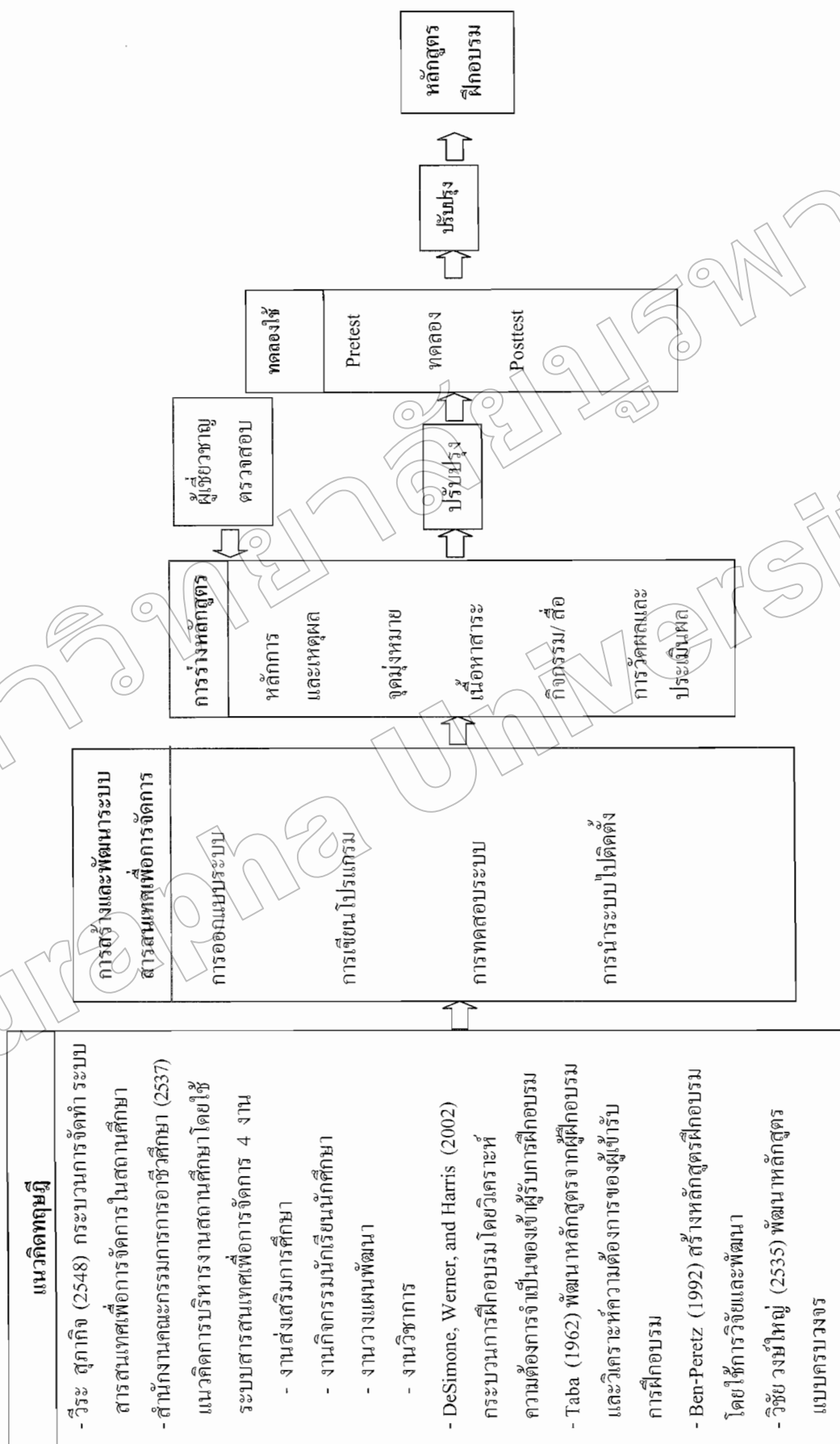
1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้ในการบริหารได้อย่างต่อเนื่อง
2. หลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นที่สามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม
3. ได้ข้อมูลด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ซึ่งจะเป็แนวทางพื้นฐานในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมด้านอื่น ๆ ต่อไป หรือด้วยทฤษฎีอื่น หรือด้วยวิธีการฝึกอบรมแบบอื่น ๆ ต่อไป

คำถามของการวิจัย

หลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพระดับใด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิด 6 แนวคิด คือใช้แนวคิดระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (Management Information Systems) ของวีระ สุภากิจ (2548) ได้เสนอกระบวนการจัดทำสารสนเทศเพื่อการจัดการ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ส่วน คือ ข้อมูล (Data) รูปแบบการประมวลผล (Model) เทคโนโลยี (Technology) ฐานข้อมูล (Database) การควบคุม (Control) สารสนเทศ (Information) แนวคิดการบริหารงานสถานศึกษาโดยใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2537) ประกอบด้วย ระบบสารสนเทศของงานส่งเสริมการศึกษา ระบบสารสนเทศของงานกิจการนักเรียนนักศึกษา ระบบสารสนเทศของงานวางแผนและพัฒนา และระบบสารสนเทศของงานวิชาการ ประสานแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านในการพัฒนาและสร้างหลักสูตรแบบบูรณาการ ได้แก่ แนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2535) ได้เสนอการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร ซึ่งประกอบด้วย ระบบร่างหลักสูตร มีส่วนประกอบย่อย คือ ระบบสังกาดหลักสูตร ได้แก่ วิชาการ รูปแบบหลักสูตร ได้แก่ หลักการ โครงสร้าง องค์ประกอบของหลักสูตร วัตถุประสงค์ เนื้อหา ประสบการณ์การเรียนรู้และการประเมินผล การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ได้แก่ การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และการปรับแก้หลักสูตรก่อนนำไปใช้ ระบบการใช้หลักสูตร ได้แก่ การวางแผนการใช้หลักสูตรโดยการประชาสัมพันธ์เตรียมความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ สถานที่ วัสดุ และการดำเนินการใช้หลักสูตรที่ประกอบด้วย แผนการสอน กิจกรรม คู่มือผู้เรียน การประเมินผลการเรียน ระบบการประเมินหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย การประเมินเอกสาร หลักสูตรการสอนของผู้สอน ระบบการบริหาร ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และการเขียนรายงาน ร่วมกับแนวคิดของ ดีซิมอน, เวอเนอร์ และฮาร์ริส (DeSimone, Werner, & Harris, 2002) ซึ่งเสนอว่า ต้องระบุความสามารถของคนว่ามีความจำเป็นต้องแก้ไขด้วยการฝึกอบรม กำหนดรูปแบบยุทธวิธีในการฝึกอบรม พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เลือกลือ ดำเนินการฝึกอบรม และประเมินผลการฝึกอบรม โดยการสังเกต สัมภาษณ์ ทดสอบ หรือใช้แบบประเมิน และแนวคิดของ ทาบ (Taba, 1962) ที่เสนอให้พัฒนาหลักสูตรจากผู้ฝึกอบรมโดยตรง และวิเคราะห์ความต้องการของผู้รับการฝึกอบรมเป็นขั้นแรก กับแนวคิดของ เบน-เพเรตซ์ (Ben-Peretz, 1992) ซึ่งดำเนินการพัฒนาหลักสูตรโดยการวิจัยและพัฒนา เมื่อประสานแนวคิดดังกล่าว จึงได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตในการพัฒนาหลักสูตร การวิจัยครั้งนี้ประสานแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านในการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ ได้แก่ แนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2535) ได้เสนอการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร ร่วมกับแนวคิดของ ดิซิมอน, เวอเนอร์, และฮาร์ริส (DeSimone, Werner, & Harris, 2002) กระบวนการฝึกอบรมโดยวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของผู้เข้ารับการพัฒนาหลักสูตรของ ทาบ (Taba, 1962) ที่เสนอให้พัฒนาหลักสูตรจากผู้ฝึกอบรมโดยตรงและวิเคราะห์ความต้องการของผู้เข้ารับการพัฒนาเป็นขั้นแรก และแนวคิดของ เบน-เพเรตซ์ (Ben-Peretz, 1992) ซึ่งดำเนินการพัฒนาหลักสูตรโดยการวิจัยและพัฒนา
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ เป็นการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ของอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นนี้ ใช้แนวคิดการพัฒนาระบบโดยใช้วิธีการสร้างและพัฒนาระบบแบบวงจรชีวิตแบบดั้งเดิม (Traditional System Development Life Cycle: SDLC) ประกอบด้วย การออกแบบระบบ (Systems Design) การเขียนโปรแกรม (Programming) การทดสอบระบบ (Testing) การนำระบบไปติดตั้ง (Implementation) และใช้แนวคิดการบริหารงานสถานศึกษา โดยใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2537) ประกอบด้วย ระบบสารสนเทศของงานส่งเสริมการศึกษา ระบบสารสนเทศของงานกิจกรรมนักเรียนนักศึกษา ระบบสารสนเทศของงานวางแผนและพัฒนา และระบบสารสนเทศของงานวิชาการ
4. ขอบเขตด้านการนำไปใช้ หลักสูตรฝึกอบรมนี้ไม่ได้มุ่งเฉพาะผู้ที่มีปัญหาเรื่องระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเท่านั้น แต่มุ่งใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทั่วไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำแผนพัฒนามวลความรู้และประสบการณ์เพื่อนำไปพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยการศึกษา สํารวจและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับวิจัย และพัฒนาโดยการยกร่างหลักสูตร ทดลองใช้หลักสูตรและประเมินผลหลักสูตรที่สร้างและพัฒนาขึ้นมา
2. หลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง เอกสารที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นมาโดยรวบรวมความรู้และประสบการณ์เพื่อนำไปฝึกปฏิบัติในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีรูปแบบเป็นบทเรียนสำเร็จรูปให้ผู้เรียนรู้ด้วยตนเองได้ตามขั้นตอนที่จัดไว้ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรม/ สื่อ และการวัดและประเมินผล

3. เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง อุปกรณ์หรือเครื่องมือ ที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวม ประมวล เก็บรักษา และเผยแพร่ข้อมูล และสารสนเทศ โดยรวมทั้งคอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ฐานข้อมูล และการโทรคมนาคม

4. ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ หมายถึง ระบบที่รวบรวมประมวลเก็บรักษา และเผยแพร่ สารสนเทศให้แก่ผู้บริหารตามความต้องการของแต่ละสถานศึกษา เพื่อใช้ในการตัดสินใจ วางแผน และควบคุมการดำเนินงานตามขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ

5. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูผู้ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายให้ดำรง ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา ซึ่งทำหน้าที่กำหนดนโยบายหรือวางแผน ควบคุม ดูแลตรวจสอบ ให้งานต่าง ๆ ในสถานศึกษาดำเนินการไปตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้

6. การสร้างและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ หมายถึง การสร้างระบบงานใหม่ ให้สามารถเป็นระบบที่รวบรวมประมวลเก็บรักษา และเผยแพร่สารสนเทศให้แก่ผู้บริหารตาม ความต้องการของแต่ละสถานศึกษา เพื่อใช้ในการตัดสินใจ วางแผน และควบคุมการดำเนินงาน ตามขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ ประกอบด้วย

6.1 การออกแบบระบบ หมายถึง การออกแบบส่วนนำข้อมูลเข้า (Input Design)

การออกแบบส่วนแสดงผล (Output Design) พังงานโปรแกรม (Program Flowchart) การออกแบบ ฐานข้อมูล (Database Design)

6.2 การเขียนโปรแกรม หมายถึง การจัดตั้ง Server Linux เพื่อใช้พัฒนาและทดสอบ การทำงานของระบบ การพัฒนาระบบโดยใช้โปรแกรม Macromedia Dreamweaver MX, Notepad, Internet Explorer ในการพัฒนาหน้าเว็บเพจ และใช้เขียนโปรแกรมภาษา PHP โดยพัฒนาตามเอกสาร ที่ได้จากการวิเคราะห์และออกแบบระบบและโปรแกรมย่อย ทำการทดสอบโปรแกรมย่อย

6.3 การทดสอบระบบ หมายถึง การทดลองใช้ระบบอย่างต่อเนื่องในขั้นตอนการเขียน โปรแกรม เพื่อตรวจสอบว่ารหัสของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เขียนไว้สามารถให้ผลตามที่ต้องการ โดยทำ การตรวจสอบความผิดพลาดในเรื่องรูปแบบ (Syntax Error) และตรวจสอบความผิดพลาดเชิงตรรกะ (Logic Error) ซึ่งทำให้ผลลัพธ์ไม่ถูกต้อง

6.4 การนำระบบไปติดตั้ง หมายถึง การติดตั้งตัวโปรแกรม ติดตั้งอุปกรณ์ พร้อมทั้ง การจัดทำคู่มือประกอบการใช้โปรแกรม และจัดเตรียมหลักสูตรฝึกอบรมผู้ใช้ระบบและให้ความช่วยเหลือ ในระหว่างการทำงาน

7. การร่างหลักสูตร หมายถึง การกำหนดหลักการ และเหตุผล กำหนดจุดมุ่งหมาย คัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ จัดกิจกรรมหรือสื่อ และกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผล